

Chris Hintonin palkittu Flux.

Elokuvia tuomaroimassa

Stuttgartissa

Viime vuoden palkituimpia animaatioita on japanilaisen koji yamamuran mt. head.

Heikki Jokinen

Aprillipäivänä nousen Stuttgartin kentällä mustaan E 500-sarjan uuteen Mercedes Benziin. Kuljettaja ajaa minut kaupungin keskustaan marmorista kiiltelevään Maritim-hotelliin. Minut on kutsuttu Stuttgartin kansainvälisen animaatiofestivaalin tuomaristoon, ja kohtelu on sen mukaista.

Stuttgartin festivaali kuuluu alallaan maailman kapeimpaan kärkeen, se on ohjelmaltaan kunnianhimoinen ja vierasmäärältään mittava. Kolmessa eri kilpailusarjassa jaetaan palkintoina yhteensä 49 500 euroa; siihen ei moni festivaali yllä. Elokuvia

via kuuden päivän aikana nähdään yli 500 ja katsojia on yli 40 000.

Festivaali haluaa paikalle kaikki mahdolliset kansainvälisen kilpailun ohjaajat, niinpä se maksaa heille majoituksen sekä matkakulut tulevat he mistä päin maailmaa tahansa. Paikalla näkyikin ohjaajia myös Australiasta ja Yhdysvalloista.

Tämä on festivaalien maailmassa harvinaisen menettely. Perinteinen tapa on, että ohjaajat saavat majoituksen ja päivärahaa ruokakuluihinsa. Nykyään siitäkin on ryhdytty lipsumaan festivaalien määrän kasvessa, yhä useampi tapahtuma haluaa esittää elokuvat tarjoamatta tekijöille edes majoitusta.

Leena Jääskeläisen Moni moitti muotoani oli myös mukana kilpailussa.

Työtä kolmella kielellä

Kansainvälisen kilpailun tuomaristoon kuuluu viisi ihmistä: Stuttgartin festivaalin perustaja, eläkkeelle siirtynyt animaatioprofessori Albrecht Ade, MTV:n animaatiohankinnoista vastannut yhdysvaltalainen Peter Dougherty, ohjaaja Janet Perlman Montrealista, moskovalaisen Pilot-animaatiostudion perustaja Alexander Tatarsky sekä minä.

Meidän on jaettava neljä palkintoa: kaksi samanarvoista pääpalkintoa, yksi opiskelijaelokuvan palkinto sekä erikoispalkinto kilvan hauskimmalle elokuvalle.

Ensimmäisessä istunnossamme pohdimme työskarkkaamme. Kaikki muu sujuu hyvin, oletamme, mutta hauskimman elokuvan löytäminen voi olla vaikeaa. Huumorintaju on hyvin vaihteleva suure. Päätimme selvittää elokuvien hauskuusasteen vasta kun kaikki muut palkinnot ovat selvillä.

Istuntoihin kuluu runsaasti aikaa, sillä keskustelut käydään kolmella kielellä.

Saksalaisjäsen puhuu saksaa, jonka puheenjohtajana tulkkiaan muille englanniksi ja venäläisjäsenellä on oma saksaksi kääntävä tulkki. Tunnelman kohotessa kaikkia kolmea kieltä pulistaan yhtä aikaa.

Kilpailussa on 50 elokuvaa, kaikista ei voi keskustella tuntikausia. Annamme jokaiselle elokuvalla pisteitä yhdestä viiteen ja katsomme mitä listallemme tulee.

Yllättäen näkemyksemme ovat melko

samansuuntaisia, kärkikymmenikkö erottuu selvästi eikä sisällä suuria yllätyksiä. Kilpailun taso on tasainen ja hyvä, mikä selittyy sillä että festivaali järjestetään vain joka toinen vuosi.

Palkintojen politiikkaa

Tähän asti on voitu puhua elokuvista taiteelliselta kannalta, mutta nyt peliin astuvat muutkin näkökohdat ja politikointi. Kannattaako palkita elokuvia, jotka ovat jo keränneet isoja palkintoja muualla? Onko jokin elokuva tärkeämpi siksi, että se tulee

Moni moitti muotoani pohjautuu Kantelettaren lauluun. Elokuva kertoo yksinäisyydestä ja rakkauden puutteesta.

yllättävästä maasta? Voimmeko palkita samoja tekijöitä, jotka ovat viime tai toissa kerralla saaneet palkintoja Stuttgartissa?

Olen istunut noin tusinan kansainvälisen festivaalin tuomaristoissa ja oppinut, että joukkoon mahtuu yleensä ainakin yksi jäsen, joka haluaa väen väkisin työntää palkinnoille oman maansa tai kaverinsa elokuvan. Tällä kertaa näin ei ole, päätämme jakaa palkinnot vain laadun perusteella ja

jättää muut seikat huomiotta. Tunnelma on helpottunut.

Alamme keskustella kärkielokuvistamme ja saamme puristettua listan neljään mahdolliseen elokuvaan. Siitä emme pääse puhumalla eteenpäin, äänestämme uudelleen. Tulos on selkeä: kaksi elokuvaa nousi tasapistein kärkeen ja jaettavanamme on kaksi samanarvoista palkintoa.

Kysyn vielä kaikilta, voivatko he elää tämän tuloksen kanssa. Vastaus on myönteinen, niihin pöytään päätöksen palkita 7 500 euron palkinnoilla kanadalaisen Chris Hintonin Flux ja ukrainalaisen Stephan Kovalin vaha-animaatio Ishow tramvay n:o 9.

Elämää eri kulmilta

Hintonin piirrosanimaatio Flux on lyhyt mutta vauhdikas ihmisen elämänsä kaaren kuvaus. Se pursuaa villiä energiaa, ja kuten raporttiimme kirjoitimme, sitä ei olisi voinut tehdä mitenkään muuten kuin animaationa.

Palkintojen jaon jälkeen keskustelen onnellisen Hintonin kanssa, olemme tutustuneet aiemmin samassa tuomaristossa eteläkorealaisella festivaalilla. Hän kertoo, että tukun palkintoja kerännyt Flux on Pohjois-Amerikassa esitetty vain Kansas Cityn paikallistelevisiossa. Moni ulkomainen tv-kanava on sen kyllä ostanut. Ehkä yksi uusi palkinto lisää saisi kanadalaisetkin tv-kanavat kiinnostumaan.

Tampereen elokuvajuhlillakin palkittu ukrainalaiselokuva on tekemisen iloa pursuava raitiovaunun matkan kuvaus. Vaunuun mahtuvat monet ihmistyyppit ja kohtalot kotirouvista palkkamurhaajiin. Hauskuuden pinnan alla piirtyy terävä kuva elämästä Neuvostoliiton jälkeisessä Ukrainassa. Koval kommentoi palkintoaan sanomalla, että kyseessä on ihme. On nimittäin ihme, että elokuva on saatu tehdyksi, hän lisää.

Opiskelijaelokuvalla myönnettävä palkinto on festivaalin suurin, 12 500 euroa, ja se on tarkoitettu seuraavan elokuvan tekoon. Ehdolla on vain viisi elokuvaa, valinta ei ole helppo. Äänestyksessä äänet hajaavat

aika reippaasti, selvää suosikkia ei nouse esiin.

Asia on ratkaistava keskustellen, mikä olisi syy nostaa yksi elokuva muita ylemmäksi? Puhumme yksitellen kaikista töistä, ja vähitellen pääsemme yhteisymmärrykseen. Yritämme nähdä myös ajatuksen luovuuden, emme vain teknistä suoritusta. Sen voi aina oppia, luovuutta ei niin helposti, eräs tuomareista tiivistää.

Ohjaaja kääntyi takaisin

Esiin nousee vahva ehdotus palkita Turun taideakatemian oppilastyö Treevil. Minun on helppo tukea ehdotusta, onneksi ei elokuvan suomalaisuuden vuoksi, vaan sen riskejä kaihtamattoman otteen vuoksi. Aiju Salmisen, Christer Lindströmin ja Aino Ovaskaisen Treevil on elokuva, jollaista en ole nähnyt aikaisemmin.

Ohjaajista on paikalla Aiju Salminen, joka on lähdössä kotiin Suomeen jo ennen palkintojenjakoa. Hänet saadaan kiinni hotellin aulasta matkalla lentokentälle ja festivaali ostaa hänelle uuden lentolipun seuraavaksi päiväksi.

Arvovaltaisessa palkintojenjakohulessa Aijun puhe on yhtä tyylikäs kuin Aki Kaurismäen puhe Cannesissa. Pakolliset kiitokset englanniksi sanottuaan hän pamautti suomeksi, että kyllähän tässä enemmänkin puhuisi, jos saksaa osaisi.

Opiskelijapalkinnon voitti suomalainen Treevil.

Vielä piti pohtia hauskin elokuva, joka sekun valikoitui yllättävän helposti. Venäläinen Konstantin Bronzitin Bozhestvo (Jumala) kuvasi kuinka itse monikätkäinen Shiva-jumalakin oli voimaton pienen kärpäsen edessä. Jumalainen komedia, luonn-ehdimme lausunnessamme.

Palkintojen jaon jälkeisen aamiaisbratwurstini ääressä luin tukun saksalaisia

sanomalehtiä. Mitä ne sanovat päätöksistämme? Treevil sai kaikkien hyväksymisen, Stuttgarter Zeitung arvosteli rankasti Fluxin valintaa ja Stuttgarter Nachrichten piti kaikkia valintoja osuvana. Esitetyt vaihtoehtoiset palkittavat olivat myös listallamme. Hyvä, huokaisin.

www.itfs.de

Miten tuomaristot valitaan?

Joka festivaalilla on oma tapansa valita tuomaristonsa. Pohjan luovat elokuva-ohjaajat, lyhytelokuvafestivaaleilla ei näytelmäelokuvien festivaalien tapaan yleensä näyttelijöitä joukkoon mahdu. Joukkoa täydentävät muut alan ammattilaiset leikkaajista kuvaajiin.

Selvästi lisääntynyt tapa on sijoittaa juryyn myös tv-kanavan ostaja tai tuottaja. Lyhyt- ja dokumenttielokuva riippuu tv-levityksestä, ja ostajat ovat tärkeitä. Myös alan opettajia kutsutaan tuomaristoihin, tosin yhä harvemmin kun tv-ihmisille ravataan tilaa.

Tärkeillä festivaaleilla on omat mieltymyksensä. Tampereen lyhytelokuvajuhlat kutsuu mukaan edellisen kilvan pääpalkinnon voittajan. Samoin juhlien jokavuotisen kaukaisen teemamaan edustaja sijoittuu joukkoon, tänä vuonna hän tuli Thaimaasta. Perinteisesti Tampereella mukaan halutaan myös eri lajien tekijät: animaatio, dokumentti, sepite.

Maaillan arvostetuin lyhytelokuva-festivaali Ranskan Clermont-Ferrandissa tapasi valita tuomaristoihinsa myös sarjakuvantekijän, mutta tapa on jo unohtunut. Oberhausenin festivaali korostaa kokeellista elokuvaa, sen tuomaristoissa istuu usein kokeellisen elokuvan tekijöitä tai kuvataiteen asiantuntijoita.

Harva festivaali valitsee enää tuomaristoon pelkkiä miehiä, mutta esimerkiksi Baltian maissa ja Aasiassa sellaista tapahtuu yhä. Hyvin yleinen tapa on kutsua tuomaristoon ohjaajia, joiden retrospektiivi esitetään festivaalilla. Tärkeiden yhteistyötahojen, elokuva-instituuttien ja muiden festivaalien johtoa valitaan myös monesti tuomaristoihin.

Hännänhuippuna mukaan mahtuvat toisinaan myös kriitikot ja tutkijat. Useilla festivaaleilla on kriitikkojen omia Fipresci-tuomaristoja, jotka kriitikkojen maailmanjärjestö asettaa. Suomen arvostelijain liiton elokuvajaoksen kautta suomalaisiakin pääsee toisinaan mukaan.

Yleensä helpottaa, jos festivaalin järjestäjät tuntevat jo haluamansa ihmisen. Näin varmistetaan, että hän on sisäsiisti ja kykenevä yhteistyöhön. Kielitaidon puute ei ole pulma, tulkkeja käytetään usein.

Nämä kaikki mahdollisuudet ja vielä alueellinen edustavuus sekä taiteellinen monipuolisuus puristetaan kolmi- tai viisi-jäseniseen tuomaristoon. Se ei ole aina helppoa ja välillä valinnat jäävät viime tinkaun.

Palkintopäätökset ovat siksi usein eräänlaista arpapeliä, toinen tuomaristo voi valita tyystin eri elokuvat voittajiksi.

Heikki Jokinen